

این کوه شخمه

راهنمای بداهه نوازی و آهنگسازی

به کوشش شروین تدبیری (شروه)

سرشناسه : تدبیری، شروین، ۱۳۶۶-
 عنوان و نام پدیدآور : جز این کوه شخصی: راهنمای بداهه‌نوازی و
 آهنگسازی/به کوشش شروین تدبیری (شروه).
 مشخصات نشر : تهران: سرود، ۱۴۰۰.
 مشخصات ظاهری : ۲۳۱ص: مصور.
 شابک : 978-964-8626-47-6
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا
 یادداشت : کتابنامه: ص. ۲۲۱.
 عنوان دیگر : راهنمای بداهه‌نوازی و آهنگسازی.
 موضوع : موسیقی -- آموزش
 موضوع : Music -- Instruction and study
 موضوع : آهنگسازی -- آموزش.
 موضوع : Composition (Music) -- Instruction and study
 رده‌بندی کنگره : MT ۱
 رده‌بندی دیویی : ۷۸۰/.۰۷
 شماره کتابشناسی ملی : ۷۵۷۴۴۶

انتشارات سرود

تهران - میدان هفتم تیر - ابتدای بهار شیراز - شماره ۱۴
 تلفن: ۸۸۸۳۶۱۰۴ و ۸۸۳۱۸۵۹۱-۲ - دورنگار: ۸۸۳۰۸۹۲۴

جز، این کوه شخصی شروین تدبیری
 (راهنمای بداهه‌نوازی و آهنگسازی)
 نت‌نویسی مصطفی رضانی - شروین تدبیری (شروه)
 حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی مهرداد گرگین‌زاده
 طرح جلد شادی تدبیری
 چاپ و صحافی پردیس دانش
 نوبت چاپ اول - ۱۴۰۰
 تیراژ ۳۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۶۲۶-۴۷-۶ ISBN: 978-964-8626-47-6

حق چاپ و نشر برای انتشارات سرود محفوظ است.

فایل صوتی کتاب را از این کانال دریافت کنید
 @soroodpublications

www.sorood.ir

فهرست

۱۱	پیش‌گفتار
	تاریخچه
۲۱	جز چیست؟
۲۴	ریشه‌ها
۲۶	رگتایم
۲۸	بلوز
۳۱	مکتب نیوآرلینز (جز اولیه) ۱۹۲۹-۱۹۰۰
۳۵	شیکاگو اوایل دهه‌ی ۱۹۲۰
۳۸	سویینگ ۱۹۳۵-۱۹۴۶
۴۳	بی‌باپ ۱۹۴۰-۱۹۵۵
۴۸	کول جز ۱۹۴۹-۱۹۵۵
۵۱	هاردباپ ۱۹۵۱-۱۹۵۸
۵۴	مدال جز ۱۹۵۰-۱۹۶۰
۵۶	جز آزاد یا پیشرو ۱۹۷۰-۱۹۵۹
۵۹	فیوژن ۱۹۶۹-۱۹۹۰
۶۱	جز ملایم ۱۹۷۰ تا به امروز

فهرست ۵

۶۳	جز امروز ۱۹۹۰-۲۰۰۰
۶۳	- جریان بی نام (بداهه پردازانه و تجربه گرا)
۶۵	- جز جریان اصلی
۶۷	جنبش های نوظهور
۶۷	M-Base -
۶۸	- اسید جز
۷۰	جز فردا
<hr/>	
	بداهه نوازی
۷۱	بداهه نوازی چیست؟
۷۲	چگونه به موسیقی مان سرو شکل دهیم؟
۷۲	چه چیزی موسیقی ما را خوب یا بد می کند؟
۷۳	نت ها اصلاً چه هستند؟
۷۳	نت های غلط کدامند؟
۷۴	با چه کسی ارتباط برقرار می کنیم؟
۷۵	چه چیزی رد و بدل می شود... و چگونه؟
۷۵	فهرستی از شگردهای فوق العاده
<hr/>	
	ریتم
۷۷	مفاهیم پایه (ریتم، متر، میزان نما، تمپو، آکسان، سنکوپ و ...)
۷۸	سوینگ
۷۹	تأکید گذاشتن روی ضرب های ضعیف
۸۰	سنکوپ های پی در پی
۸۱	جابه جایی تأکید، بین ضرب های قوی و ضعیف
۸۲	دیرندهای کوتاه تر و کشیده تر
۸۳	کاربرد تریپلت ها (سه تایی ها)
۸۳	به کارگیری دولاچنگ ها
<hr/>	
	تئوری و هارمونی
۸۵	فواصل
۸۵	پرده و نیم پرده

۸۶	فواصل ملودیک و هارمونیک
۸۷	کیفیت فواصل
۸۸	معکوس یا وارونگی فاصله
۸۹	فواصل بزرگ تراز اکتاو
۸۹	فواصل هم خوان و فواصل ناهم خوان
۹۰	گام (ماژور و مینور)
۹۲	قلعه ... شاه، وزیر و دیگران!
۹۳	ساختمان آکوردهای سه صدایی (تریادها)
۹۵	آکورد چهارم معلق
۹۵	علائم و نشانه‌های آکوردی
۹۶	معکوس یا وارونگی آکوردها
۹۷	آکوردهای چهارصدایی (تترادها)
۹۸	معکوس آکوردهای چهارصدایی
۹۹	اصول هدایت صدا
۱۰۰	دیگر آکوردهای مرسوم در جز
۱۰۱	گام دیاتونیک و مفاهیم مربوط به آن
۱۰۳	تونالیته
۱۰۳	دایره‌ی چهارم‌ها
۱۰۶	ماژور و مینور نسبی
۱۰۶	درجات گام
۱۰۹	گام مینور هارمونیک
۱۰۹	گام مینور ملودیک
۱۱۱	تریادها روی درجات گام ماژور
۱۱۱	تریادها روی درجات گام مینور
۱۱۲	تریادها روی درجات گام مینور هارمونیک
۱۱۴	هارمونیزه کردن
۱۱۵	تنها سه آکورد!
۱۱۶	آکوردهای هفتم روی درجات گام ماژور

۱۱۷	کادانس
۱۱۸	کادانس V-I (کادانس اُتنتیک کامل)
۱۱۹	پنجم به پایین (چهارم به بالا)
۱۲۰	کادانس ii-V-I
۱۲۱	آکوردهای هفتم روی درجات گام مینور
۱۲۱	کادانس V-i
۱۲۲	پنجم به پایین در گام مینور
۱۲۲	کادانس ii ⁰ -V-i
۱۲۳	پنجم به بالا ...؟!
۱۲۴	دایره‌ی سوم‌ها
۱۲۶	دایره‌ی دوم‌ها
۱۲۸	دو نکته در به‌کارگیری دایره‌ها
۱۲۹	گونه‌های دیگر کادانس
۱۳۰	- کادانس اُتنتیک ناقص
۱۳۱	- کادانس پلاگال
۱۳۱	- کادانس فریننده (غلط‌انداز)
۱۳۲	- کادانس نیمه
۱۳۲	- کادانس پیکاردی
۱۳۲	گام‌های پنتاتونیک
۱۳۳	- گام ماژور پنتاتونیک
۱۳۳	- گام مینور پنتاتونیک
۱۳۵	گام بلوز
۱۳۶	بلوز ۱۲ میزانی
۱۳۸	چرخش (Turnaround)
۱۴۰	جز بلوز
۱۴۱	مُدولاسیون
۱۴۲	- مُدولاسیون مستقیم (بی‌واسطه)
۱۴۳	- مُدولاسیون تمهید شده

۱۴۳	- مُدولاسیون روی پاشنه (Pivot Chord Modulation)
۱۴۴	- مُدولاسیون انتقالی (زنجیره‌ای)
۱۴۵	... و اما مُدولاسیون به کجا؟
۱۴۵	دومینانت ثانویه
۱۴۶	لیدینگ تُن ثانویه
۱۴۸	آکوردهای گسترش یافته (Extended Chords)
۱۵۰	کیفیت فواصل بزرگ تراز اکتاو
۱۵۱	گسترش دادن آکوردهای هفتم ماژور
۱۵۲	گسترش دادن آکوردهای هفتم مینور
۱۵۳	گسترش دادن آکوردهای هفتم دومینانت
۱۵۴	آکوردهای افزونه دار (Added Tone Chords)
۱۵۵	آلتراسیون و آکوردهای تغییر یافته (Altered Chords)
۱۵۷	صدادهی آکورد (Chord Voicing)
۱۵۹	آکوردهایی با خط مورب (Slash Chords)
۱۵۹	گام تغییر یافته (Altered Scale)
۱۶۰	گام بلوزی دیگر (گام ماژور بلوز)
۱۶۱	صدادهی فاقد ریشه (Rootless Voicing)
۱۶۲	تغییررویه (Switching) و به کارگیری ترکیبی از گام‌ها
۱۶۲	جانشینی آکوردی (Chord Substitution)
۱۶۴	جانشینی تری‌تونی (Tritone Substitution)
۱۶۵	آکوردهای زودگذر (Passing Chords)
۱۶۶	آکوردهای رهیافت (Approach Chords)
۱۶۷	مُد‌های کلیسایی
۱۷۲	یک نگاه دیگر به مُد‌ها
۱۷۲	آکوردهای قرضی (Borrowed Chords)
۱۷۴	سیستم گامی-آکوردی
۱۷۸	گام تمام پرده
۱۷۹	گام کاسته

۱۸۱	یک نگاه دیگر به تناسب گام و آکورد
۱۸۲	نت‌های آسوده (Resting Tones)
۱۸۲	نت‌های جلوه‌گر (Color Tones)
۱۸۳	تأکید گذاشتن روی نت‌های جلوه‌گر
۱۸۴	مدیریت کردن درجه‌ی چهارم در گام ماژور
۱۸۵	چهارم در گام مینور
۱۸۵	چهارم بر روی آکوردهای چهارم معلق
۱۸۵	نت‌های ناهماهنگ (Non-Harmonic Tones)
۱۸۶	- نت‌های ناهماهنگ در گام ماژور
۱۸۸	- نت‌های ناهماهنگ در گام مینور
۱۸۸	- نت‌های ناهماهنگ در گام میکسولیدین (دومینانت)
۱۸۹	گام کروماتیک: موطن نت‌های ناهماهنگ!
۱۹۰	رودخانه‌ی گام-آکورد
۱۹۲	بسط و گسترش (Development)
۱۹۳	یک نمونه از بسط و گسترش در موسیقی کلاسیک
۱۹۴	خلق یک موتیف
۱۹۵	دگرگونی یک موتیف
۱۹۵	درجات دگرگونی
۱۹۶	روش‌های دگرگونی
۱۹۷	خلق گزاره‌های موسیقایی
۱۹۷	انواع گزاره‌ها
۱۹۷	مدیریت کردن موتیف‌ها و گزاره‌ها
۱۹۹	کنار آمدن با سکوت
<hr/>	
۲۰۱	فرم چیست؟
۲۰۱	فرم ۲۴ میزانی (AAB)
۲۰۲	فرم ۳۲ میزانی (AABA)
۲۰۲	تغییرات آکوردی ریتم (Rhythm Changes)

۲۰۴	روی صحنه چه روی می دهد؟
۲۰۴	فُرم ۳۲ میزانی از نوع دیگر (ABAC)
۲۰۵	فُرم ۱۶ میزانی
۲۰۶	مینور بلوز
۲۰۷	بلوز ۸ میزانی
۲۰۸	بلوز ۱۶ میزانی
۲۰۹	فُرم آوازی بلوز
<hr/>	
	... و باز بداهه نوازی
۲۱۱	بداهه نوازی گام به گام: یک مئد کارآمد تمرین
۲۱۲	یک پیشرفت آکوردی
۲۱۳	یک گام
۲۱۴	ابداع ریفها و تکرار ورد و بدل کردن آنها
۲۱۶	بداهه نوازی با نت های سیاه
۲۱۷	بداهه نوازی با چنگ های سوییگی
۲۱۸	به درازا کشاندن ملودی های برساخته از چنگ های سوییگی
۲۱۹	تلفیق کردن موتیف های کوتاه و عبارت های بلند
۲۲۰	رویکرد سؤال و جواب
۲۲۱	افزودن تریپلت های چنگ
۲۲۲	خلق احساس دوبرابر-شتاب و ملودی هایی متشکل از دولاچنگ ها
۲۲۴	جمع بندی نهایی مئد گام به گام بداهه نوازی
۲۲۶	چشم انداز آینده و ادامه ی راه
۲۲۸	کلام آخر
۲۳۱	فهرست منابع و مآخذ

چارلی پارکر، معروف به Bird

سال‌های نخست دهه‌ی ۱۹۴۰، زمان نشو و نمای سبک بی‌باپ یا باپ^۱ بود. سبکی غامض که به‌طور معمول، به گروه‌های کوچک جزاخصاص داشت. بی‌باپ، تا اندازه‌ای به منزله‌ی طغیان بداهه‌نوازان خلاق، در برابر قطعه‌های تجاری و از پیش تنظیم‌شده‌ی گروه‌های سوپینگ بود. این موسیقی تازه، نه ویژه‌ی رقص، بلکه برای شنیدن همراه با تمرکز ساخته شده بود و هارمونی پیچیده و ریتم‌های غیرقابل پیش‌بینی آن، شنوندگان بسیاری را مبهوت و شیفته‌ی خود می‌کرد.

نوازندگان باپ، گروهی خاص و مشکل‌پسند بودند که گاه به خاطر استفاده از ملودی‌های بغرنج و توالی‌های نامعمول آکوردی، دیگر موسیقیدانان جز را از خودشان فراری می‌دادند. یکی از درام‌های سبک بی‌باپ، در این باره چنین گفته است: ما می‌دانستیم که آن‌ها نمی‌توانستند این پیشرفت‌های آکوردی را اجرا کنند. پس وامانده‌ها را راه ندادیم و بنای کارمان را بر آکوردهایی تازه گذاشتیم.

• مشخصه‌های اصلی و شیوه‌های اجرا:

۱. گروه‌ها کوچک و غالباً متشکل از پنج نوازنده بودند؛ ترومپت، ساکسوفون، پیانو، باس و درامز

۲. موسیقی بر پایه‌ی بداهه‌نوازی بود، نه تنظیم‌های دقیق و مفصل!

۳. تکنیک نوازندگی، بی‌نهایت چیره‌دستانه بود و به زبندگی بسیار زیادی نیاز داشت.

۴. تنظیم‌ها خیلی مختصر و به ندرت نوشته شده بودند و اغلب، تنها راجع به آن‌ها گفت‌وگو می‌شد.

۵. چهارچوب کلی این‌گونه بود که:

o در دور اول، ملودی به صورت هم صدا نواخته می‌شد.

o در دورهای میانی، نوازندگان به نوبت - و هر نوازنده، هر قدر که مایل بود! - بداهه‌نوازی می‌کردند.

o گاه ممکن بود نوازندگان سازهای گوناگون، یک عبارت چهار میزانی را با درامزرد و بدل کنند^۴ (یعنی به تناوب بنوازند) مثلاً چهار میزان، ساکسوفون بنوازند و چهار میزان، درامز پاسخ دهد و ...

o در دور آخر، ملودی اصلی، دوباره به صورت هم صدا نواخته می‌شد.

در این لحظه پیشنهاد می‌کنم به قطعه‌ی "Straight, No Chaser" از آلبومی به همین

نام، ساخته‌ی Thelonious Monk گوش فرادهید! [Track 9]

تلونیوس مانک، معروف به کاهن اعظم باب!

- 1- Chorus
- 2- Trading Fours

در این لحظه پیشنهاد می‌کنم به قطعه‌ی "Giant Steps" از آلبومی به همین نام از آهنگساز و نوازنده‌ی افسانه‌ای ساکسوفون John Coltrane گوش فرادهید! [Track 13]

جان کالترین کبیر و یک لحظه درنگ

در یک دسته‌ی هاردباپ، معمولاً ۲ یا ۳ ساز بادی در کنار بخش ریتم (متشکل از پیانو، گیتار، باس و درامز) می‌نواختند و فرم آهنگ‌ها، غالباً مانند هارمونی‌ها و ملودی‌هایشان، نامتعارف و پیچیده بود.

جالب است بدانید که هاردباپ، گاهی پیشوند فانکی^۱ به خود می‌گرفت و این زمانی بود که موسیقی، خصلتی زمینی‌تر می‌یافت و ریتم‌های تکراری، پُرجست‌وخیز و رقصاننده داشت و ملودی نیز به بلوز، هرچه نزدیک‌تر می‌شد. البته گاهی هم ممکن بود به این موسیقی فانکی، سول‌جز^۲ گفته شود. واژه‌ی Soul، به عناصری از موسیقی مذهبی، مانند کادانس پلاگال و هارمونی سه‌صدایی^۳ اشاره دارد که از قضا در آن روزگار، به‌کارگیری آن‌ها در جز رواج می‌یافت.

1- Funky Hard Bop

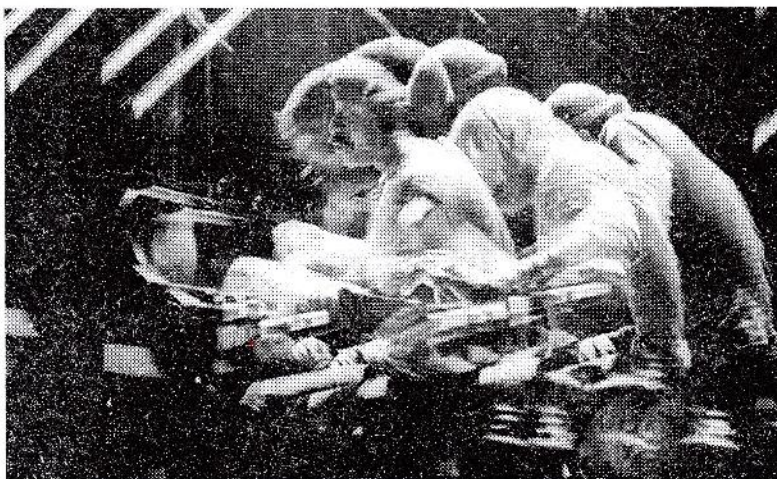
2- Soul Jazz

۳- این اصطلاحات، در بخش‌های بعدی توضیح داده خواهند شد.

جز آزاد یا پیشرو ۱۹۷۰-۱۹۵۹

در سوینگ، بی باپ، کول جز و هارد باپ، بداهه نوازی‌ها همواره بر پایه‌ی یک پیشرفت آکوردی مشخص و یک فرم استاندارد بود: تیم و واریاسیون‌ها... اما در دهه‌ی ۱۹۶۰، برخی موسیقیدانان، این سنت را کنار گذاشتند و جز آزاد را پدید آوردند. آن‌ها خود را از قید و بند فرم‌رها ساختند و تنها متأثر از حس همان لحظه بداهه نوازی می‌کردند. با جز آزاد، قضاوت‌های سنتی در خصوص ملودی، هارمونی و ریتم، کنار گذاشته شد تا آزادی بیشتری برای بداهه نوازی فراهم شود. به این ترتیب، برخی باورهای پیشین در این باره که جز، یا به طور کلی، موسیقی، چه می‌بایست باشد، به چالش فراخوانده شد. جز آزاد، اجازه‌ی کشف رنگ‌های صوتی تازه، شگردهای هارمونیک نو و شیوه‌های جدید بیان احساسات به وسیله‌ی موسیقی را می‌داد.

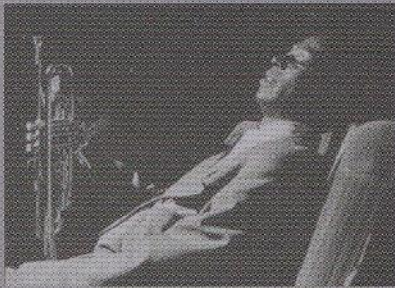
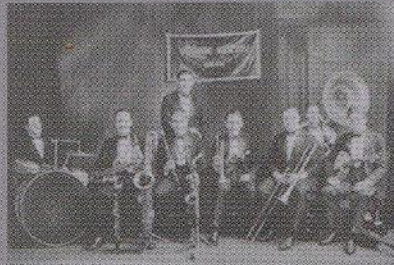
در این لحظه پیشنهاد می‌کنم به قطعه‌ی "Enter Evening" از آلبوم Unit Structures، ساخته‌ی Cecil Taylor گوش فرادهید! [Track 17]

سیسیل تیلور و آزادی عمل جنون آمیزش بر روی پیانو

از همان آغاز پیدایش موسیقی بردگان سیاه، آزادی آرمانی بود که این موسیقی دنبال می‌کرد و حالا جز آزاد، با خود ارمغان‌هایی به همراه داشت:

- 1- Avant-Garde/Free Jazz
- 2- Theme and Variations

در موسیقی، وقتی که آفرینندگی پیشه می‌کنی و به‌ویژه وقتی که این آفرینندگی، جنبه‌ی آنی، در لحظه و روی صحنه پیدا می‌کند، دیر یا زود خود را با مسائلی مواجه خواهی یافت که بیشتر و بیشتر به خود تو مربوطند تا به موسیقی؛ ... مسائلی که در اساس، بیشتر روانشناسانه‌اند تا موسیقایی: ترس و تردیدها، اضطراب و بی‌صبری، حس رقابت و برتری‌جویی، اعتماد تو به خودت و همچنین دیگران به تو ...

... و این آوار احساسات خواسته و ناخواسته و دانسته و ندانسته، همان کوه شخصی توست؛ کوهی که بایسته است تا از پیچ و خم راه و بیراهه‌اش و از دره و صخره و آفتاب و سایه‌اش بگذری، از چشمه‌هایش سیراب شوی، به آواز آبشارهایش گوش فرادهی و بدانی که یک روز برفراز قله‌اش به دوردست‌ها که می‌نگری، خودت را خواهی یافت!

انتشارات سروود

ISBN: 978-964-8626-47-6

9 789648 626476

مرکز موسیقی بتهوون شیراز